

Monika Widomska

Program Phare w Rumunii

Rocznik Integracji Europejskiej nr 3, 225-239

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MONIKA WIDOMSKA

Bukareszt

Program Phare w Rumunii

Na szczycie państw wysoko uprzemysłowionych (tzw. G-7) 14–15 lipca 1989 r. w Paryżu podjęto decyzję o utworzeniu funduszu, który miał wspierać Polskę i Węgry w restrukturyzacji gospodarki¹. Do koordynowania tej formy pomocy została wyznaczona Komisja WE na podstawie rozporządzenia z 18 grudnia 1989 r.² Na nieformalnym spotkaniu w Dublinie 20 stycznia 1990 r. ministrowie spraw zagranicznych Wspólnoty podjęli decyzję o włączeniu do programu również innych krajów. Ponieważ pomoc udzielana Polsce i Węgrom w postaci programu PHARE (*Poland – Hungarian Assistance for Restructuring of their Economy*) była wyrazem uznania Zachodu dla reform ekonomicznych i politycznych, państwa ubiegające się o tę formę wsparcia zobligowano do przestrzegania rządów prawa, poszanowania praw człowieka, ustanowienia systemu wielopartyjnego, przeprowadzenia wolnych wyborów oraz do liberalizacji gospodarki. 2 maja 1990 r. Komisja WE podjęła się również skoordynowania planu pomocy krajów OCED (G-24) dla Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii i Jugosławii. Sytuacja wewnętrzna w Rumunii (a także w Jugosławii) wywołała dyskusje wśród państw G-24, co do słuszności objęcia jej programem Phare³ i wstrzymała działania Wspólnoty⁴.

Wydarzenia polityczne w Rumunii, w czerwcu 1990 r. skłoniły Radę do przyjęcia dwóch restrykcyjnych posunięć: nie wyznaczono daty podpisania umowy kooperacyjnej oraz nie włączono Rumunii do grona krajów otrzymujących pomoc z Grupy-24. Decyzję tę podtrzymano także podczas spotkania ministerialnego G-24, 6 lipca 1990 r.⁵ Ustalenia te nie dotyczyły jednak pomocy humanitarnej i Komisja przyznała Rumunii 143 217 ECU na medyczne i społeczne studium sieroctwa⁶. Nie była to pierwsza tego typu decyzja, jako że Rumunia już wcześniej korzystała z pomocy Wspólnoty⁷.

¹ Zobacz: J. Delors, *Mémoires*, Paris 2004, s. 273–275.

² *Council Regulation (EEC) No 3906/89 of 18 December 1989 on economic aid to the Republic of Hungary and the Polish People's Republic*, OJ L 375, 23.12.1989, s. 0011–0012.

³ Na początku swojego istnienia program Phare był pisany jako PHARE, ponieważ oznaczało to pomoc finansową w odniesieniu do konkretnych państw. Po przystąpieniu do programu innych krajów, zmieniono skrót na nazwę własną.

⁴ Przeciwno były przede wszystkim Wielka Brytania i Holandia, za – Francja i Włochy.

⁵ *Proposal for a Council regulation (EEC) amending regulation (EEC) No 3906/89 in order to extend economic aid to other countries of Central and Eastern Europe*, OJ C 191, 31.07.1990, s. 0017.

⁶ A. Podraza, *Stosunki polityczne i gospodarcze Wspólnoty Europejskiej z państwami Europy Środkowej Wschodniej*, Lublin 1996, s. 311.

⁷ *Council Regulation (EEC) No 282/90 of 23 January 1990 on emergency action for the supply of certain agricultural products to Romania*, OJ L 031, 02.02.1990, s. 0001–0002; *Council Regulation (EEC) No 456/90 of 22 February 1990 on a second emergency action for the supply of certain agricultural products to Romania*, OJ L 048, 24.02.1990, s. 0001–0002.

Wstępna decyzja o objęciu Rumunii pomocą z funduszu Phare zapadła we wrześniu 1990 r.⁸ Decyzję tę potwierdzono 30 stycznia 1991 r. na spotkaniu w Brukseli państw G-24. Podczas wizyty w Bukareszcie Wiceprzewodniczącego Wspólnoty Europejskiej, F. Andriessena, 12 marca 1991 r. został podpisany układ ramowy w sprawie programu pomocowego Phare dla Rumunii. Układ przewidywał przyznanie Rumunii bezzwrotnej pomocy w wysokości 120 mln dolarów rocznie, przez dwa lata⁹.

Program Phare był od początku i pozostał do czasu przystąpienia Rumunii do UE najważniejszym źródłem bezzwrotnej pomocy finansowej.

W latach 1990–1996 Rumunia otrzymała z funduszu Phare 726 mln ECU¹⁰, co dało jej drugie – po Polsce – miejsce wśród beneficjentów. Wysokość rocznych kwot, z których korzystała Rumunia zależała od zdolności absorpcyjnych kraju oraz niektórych decyzji politycznych „darczyńcy”.

Z punktu widzenia stopnia wykorzystania pomocy Phare, w latach 1991–1995 Rumunia miała jeden z najwyższych wskaźników – 54%¹¹. Częściowo można to tłumaczyć faktem, iż w pierwszym etapie blisko 1/5 przyznanej pomocy była pomocą humanitarną oraz tzw. „nagłymi importami” dla ratowania kluczowych dla społeczeństwa sektorów. Drugi etap koncentrował się na przyznaniu pomocy technicznej dla stworzenia podstawy prawnej i instytucjonalnej odpowiadającej gospodarce rynkowej i państwu prawa. Trzeci etap, od 1993 r. charakteryzował wzrost znaczenia instrumentów finansowych dla inwestycji, zwłaszcza infrastrukturalnych. Przygotowane projekty miały duże znaczenie dla wzrostu gospodarczego.

W pierwszych latach program bezzwrotnej pomocy w sposób znaczący wsparł proces reform w Rumunii. Prawie dwie trzecie funduszy Phare zostało przeznaczone na rozwój gospodarki i sektora prywatnego, zwłaszcza prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw, promowanie inwestycji, sektor finansowo-bankowy, rolnictwo, turystykę oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Jedna czwarta funduszy została spożytkowana na kształcenie kadr i problematykę społeczną. Pozostałą część – ok. 15% wykorzystano przede wszystkim na zapewnienie pomocy technicznej w wielu sektorach – ochrony granic, administracji publicznej i polityce fiskalnej, statystyce, środowisku, transporcie, telekomunikacji i energetyce.

Od roku 1995 częściowo zmienił się charakter programu Phare. Na szczycie Rady Europejskiej w Essen (9–10.12.1994 r.) szefowie państw Unii Europejskiej uznali Phare za podstawowy instrument wspierający państwa kandydujące w implementacji założeń tzw. strategii przedakcesyjnej¹². Zakładała ona m.in. zapewnienie pomocy

⁸ Council Regulation (EEC) No 2698/90 of 17 September 1990 amending Regulation (EEC) No 3906/89 in order to extend economic aid to other countries of Central and Eastern Europe, OJ L 25, 21.09.1990, s. 0001–0002.

⁹ C. Arvatu, *România și Uniunea Europeană. Cronologie istorică*, București 2004, s. 35.

¹⁰ *Statystyczny obraz Wspólnot – Pomoc PHARE przyznana krajom beneficjentom w latach 1990–1996*, „Wspólnoty Europejskie” 1997, nr 2, s. 3.

¹¹ G. Prisăcaru, *România spre Uniunea Europeană*, București 2001, s. 35.

¹² *Resolution on the strategy of the European Union to prepare for the accession of the countries of central and eastern Europe, with a view to the European Council in Essen (9–10 December 1994)*, OJ C 363, 19.12.1994, s. 0016.

w dostosowaniu przepisów i regulaminów do ustawodawstwa unijnego, a także dalsze wspieranie reform i restrukturyzację. Pomoc techniczna z funduszu Phare stanowiła główną formę wsparcia dla nowopowstałych projektów rozwoju infrastruktury.

W latach 1996–1999 programy w ramach Phare (417 mln euro) poświęcone były przede wszystkim pomocy w związku z integracją z Unią Europejską. Specjalny nacisk położono na inwestycje (70%). Znaczące fundusze przeznaczono na rozwój instytucjonalny (30%)¹³.

W roku 1996 pomoc przyznana Rumunii w ramach projektu Phare wyniosła 118,4 mln ECU¹⁴. Fundusze zostały wykorzystane przede wszystkim w rolnictwie, szkolnictwie, badaniach naukowych, restrukturyzacji i prywatyzacji. Prowadzony był również program współpracy transgranicznej z Węgrami, który obejmował działania w zakresie rozwoju gospodarczego, transportu i ochrony środowiska.

Pomoc finansowa otrzymywana ze strony Unii Europejskiej narzuciła konieczność stworzenia ram prawnych i instytucjonalnych, niezbędnych do właściwego zarządzania przyznanymi funduszami. Począwszy od 1997 r. cele programu, wielkość środków finansowych w podziale na główne komponenty, kryteria i sposoby realizacji oraz instytucje odpowiedzialne za wdrażanie, czas trwania, wkład kraju beneficjenta i inne warunki, zależnie od specyfiki programu określały podpisywane corocznie Memoranda Finansowe Phare. Pierwszy taki dokument Rumunia zawarła z Komisją Europejską 19 grudnia 1997 r. w Bukareszcie¹⁵. Memoranda przewidywały trzyletni okres implementacji projektów: w pierwszych dwóch latach fundusze musiały zostać zakontraktowane, trzeci rok przeznaczony był na wypłaty.

22 grudnia 1997 r. rząd Rumunii powołał do istnienia Biuro Płatności i Kontraktowania Phare (*Oficiul de Plăți și Contractare Phare*, OPCP)¹⁶, działające w ramach Ministerstwa Finansów. Szczegółowe zasady jego funkcjonowania określiło memorandum zawarte przez Rumunię z KE 16 lipca 1998 r.¹⁷ Uzupełnieniem do tego dokumentu było memorandum dotyczące utworzenia Funduszu Narodowego¹⁸, które określiło „drogę” funduszy i komunikowania się instytucji w Brukseli z władzami odpowiedzialnymi za ich wdrażanie oraz rozporządzenie rządu z mocą ustawy nr 63/1999¹⁹

¹³ *Investițiile și responsabilizarea administrației publice*, Institutul pentru Politici Publice, București 2002, s. 15.

¹⁴ *Agenda 2000 – Commission Opinion on Romania's Application for Membership of the European Union*, DOC/97/18, Bruxelles, 15.07.1997, s. 10.

¹⁵ *Memorandum de finanțare a Programului Operațional de Țară PHARE 1997 dintre Guvernul României și Comisia Comunității Europene din 19.12.1997*, M.Of., Partea I, nr. 145/9.04.1998.

¹⁶ *Hotărârea nr. 865 din 22.12.1997 pentru înființarea Oficiului de Plăți și Contractare PHARE*, M.Of., Partea I, nr. 373/22.12.1997.

¹⁷ *Memorandum de înțelegere între Guvernul României și Comisia Europeană privind înființarea Oficiului de Plăți și Contractare PHARE (O.P.C.P.) din 16.07.1998*, M.Of., Partea I, nr. 631/24.12.1999.

¹⁸ *Memorandum de înțelegere între Guvernul României și Comisia Europeană privind înființarea Fondului Național*, M.Of., Partea I, nr. 631/24.12.1999.

¹⁹ *Ordonanță de urgență nr. 63 din 14.05.1999 cu privire la gestionarea fondurilor nerambursabile alocate României de către Comunitatea Europeană, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente acestora*, M.Of., Partea I, nr. 215/17.05.1999.

(zmodyfikowane w styczniu 2002 r.²⁰) o zarządzaniu bezzwrotnymi funduszami unijnymi²¹.

Program Phare 1997 (76,61 mln ECU²²) koncentrował się głównie na wsparciu tworzenia ram prawnych i struktur administracyjnych, realizowaniu projektów, które promują demokrację i rozwój społeczeństwa, inwestycje w infrastrukturze, w tym współpracę transgraniczną.

W 1998 roku zostały przyjęte nowe wytyczne dla programu Phare. Miały one na celu zmianę kierunku udzielanej pomocy, służącej przygotowaniu państw kandydujących w kluczowych dziedzinach objętych „Partnerstwem dla Członkostwa”. Działania Phare miały się koncentrować na realizacji tych zadań poprzez wspieranie rozwoju instytucjonalnego i rozwoju inwestycji w państwach kandydujących. Pierwszym celem reorientacji Phare było udzielanie pomocy administracjom państw kandydujących w nabywaniu przez nie zdolności do wprowadzenia prawodawstwa Wspólnot Europejskich. Miała to być pomoc dla krajowej i regionalnej administracji, jak również organów ustawodawczych, nadzorczych i innych, w dostosowaniu ich legislacji do wymogów „acquis”, jak też w wypracowaniu zdolności do jego wdrożenia. Drugim celem Phare było udzielanie pomocy państwom kandydującym w dostosowaniu przemysłu i głównych części infrastruktury do standardów wspólnotowych, poprzez uruchomienie niezbędnych inwestycji (zwłaszcza w obszarach, w których istniały standardy wspólnotowe, np. w dziedzinie ochrony środowiska, transportu, zakładów przemysłowych, jakości produktów, warunków pracy itp.).

W wyniku reformy programu, Phare przyjął również koncepcję wspierania rozwoju regionalnego poprzez inwestycje w tzw. spójność społeczną i gospodarczą (*Coeziune Economică și Socială*, CES). Był to jeden z ważniejszych podprogramów Phare, mający na celu wsparcie rumuńskiego rządu w implementacji wieloletniej polityki zintegrowanej na rzecz rozwoju regionalnego poprzez inwestycje w najważniejszych sektorach. Głównym celem był wzrost potencjału gospodarczego i społecznego, zgodnie z założeniami Narodowego Planu Rozwoju (*Planul Național de Dezvoltare*, PND). Środki na finansowanie projektów zapewniała Unia Europejska oraz rząd Rumunii (co najmniej 33% wartości Phare). Były one wykorzystywane w takich obszarach jak: infrastruktura lokalna i regionalna, rozwój zasobów ludzkich, rozwój systemów szkolenia i nauczania w szkołach zawodowych, rozwój sektora produkcyjnego poprzez wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, ochrona środowiska na szczeblu regionalnym.

Rumunii w ramach Phare 1998 przyznano 158 mln euro: fundusz krajowy Phare – 117 mln, Program Nadrobienia Zaległości (*Pre-ins Facility*) – 16 mln euro, Program Dużych Projektów Infrastrukturalnych (*Large Scale Infrastructure Facility*, LSIF) – 25 mln euro. Pieniądze zostały przeznaczone głównie na wzmocnienie demokracji

²⁰ *Ordonanță nr. 6 din 24.01.2002 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 63/1999 cu privire la gestionarea fondurilor nerambursabile alocate României de către Comunitatea Europeană, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente acestora*, M.Of. nr. 70/31.01.2002.

²¹ Znalazła się w nim również informacja o zobowiązaniach we współfinansowaniu, podjętych przez Rumunię.

²² *Memorandum de finanțare a Programului Operațional de Țară PHARE 1997 dintre Guvernul României și Comisia Comunității Europene din 19.12.1997*, M.Of., Partea I, nr. 145/9.04.1998.

i ochronę praw człowieka, reformę administracji publicznej, wzmocnienie ochrony granic, rolnictwo oraz ochronę środowiska²³.

Tabela 1
Środki finansowe przeznaczone na Phare CES w latach 2000–2004

Rok	Cała kwota przyznana na Phare CES (euro)	Wkład rządu Rumunii (euro)
2000	100,000 mln	25,00 mln
2001	110,200 mln	27,55 mln
2002	155,419 mln	48,18 mln
2003	171,230 mln	31,20 mln
2004	212,800 mln	52,80 mln

Źródło: Programul Phare 2002 – *Coeziune Economică și Socială*, Ministerul Integrării Europene, București 2003.

W ramach krajowego funduszu Phare 1998 zrealizowano podprogram polityki regionalnej i spójności. Miał on pomóc Rumunii wzmocnić struktury instytucjonalne, stworzone do wprowadzania polityk rozwoju regionalnego. Na podstawie Memorandum Finansowego na rok 1998, projekty inwestycyjne zostały podzielone na dwie części: na rzecz restrukturyzacji przemysłowej i rozwój zasobów ludzkich (15,5 mln euro plus 3,875 mln euro ze strony rządu Rumunii) oraz na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (2,5 mln euro plus 625 tys. euro dofinansowania ze strony rządu)²⁴.

W 1999 r. Phare pozostawał głównym instrumentem pomocowym w strategii przedakcesyjnej Rumunii. W ramach funduszu krajowego otrzymała 166,9 mln euro. Priorytetami były: restrukturyzacja przemysłu i prywatyzacja (100 mln euro), wzmocnienie demokracji, prawa, przestrzeganie praw człowieka włącznie z rozwojem ochrony praw dziecka oraz poprawę sądownictwa (28 mln euro), umocnienie zdolności stawiania czoła konkurencyjności, wraz z poprawą jakości infrastruktury i prywatyzacją (10,5 mln euro), pomoc w sprostaniu wymogom wynikających z implementacji *acquis*, procesu przedakcesyjnego, wzmocnienie kontroli nad praniem pieniędzy, poprawa bezpieczeństwa transportu oraz higieny i bezpieczeństwa w pracy (15,7 mln euro), spójność gospodarcza i społeczna (1 mln euro) oraz udział w Programach Wspólnotowych i programie Tempus (11,7 mln euro).

Jednocześnie Rumunia uzyskała dodatkowe fundusze (w ramach *Catch-up Facility*²⁵) na projekty związane z ochroną środowiska oraz na restrukturyzację państwowych linii lotniczych TAROM i walkę z korupcją. Kolejne 10 mln euro pochłonęła współpraca transgraniczna (5 mln z Bułgarią i 5 mln z Węgrami).

Ponadto Rumunia uczestniczyła w programach wielopaństwowych i horyzontalnych: TAEIX (*Technical Assistance Information Exchange Office, Biuro Wymiany In-*

²³ O. M. Petrescu, *Programul de finanțare PHARE*, București 2004, s. 57.

²⁴ *Dezvoltare regională*, Program Phare-CES, Phare 1998, www.mie.ro.

²⁵ Specjalna pomoc finansowa przyznana przez UE w niektórych obszarach Bułgarii, Litwie, Łotwie, Rumunii i Słowacji na projekty mające przyspieszyć ich gotowość do akcesji.

formacji o Pomocy Technicznej), Małe i Średnie Przedsiębiorstwa, Program Dużych Projektów Infrastrukturalnych²⁶.

30 grudnia 1999 r. w Bukareszcie zostało podpisane memorandum²⁷ w sprawie Programu Restrukturyzacji Przedsiębiorstw i Przekwalifikowania Zawodowego (*Enterprise Restructuring and Employment Conversion Programme, Program pentru restructurarea întreprinderilor și reconversie profesională*, RICOP). RICOP był największym z programów Phare w Europie południowo-wschodniej (100 mln euro z funduszu Phare i 49,5 mln euro wkład rumuński²⁸). Jego celem było złagodzenie społecznych skutków reformy gospodarczej. Środki finansowe zostały wykorzystane przy likwidacji 69 nierentownych przedsiębiorstw państwowych, poprzez tworzenie miejsc pracy w nowych sektorach gospodarki. Program objął swoim zasięgiem siedemnaście województw, tworzących pięć obszarów²⁹. Aby móc korzystać z pomocy UE, władze państwowe i lokalne musiały współfinansować realizację 636 projektów. Ogólnie na tę część programu przeznaczono 154,7 mln euro, z czego 86,3 mln euro stanowiły bezwrotne fundusze UE, a 34,2 mln euro pochodziły z budżetu państwa. 34,2 mln euro przeznaczyły na ten cel organizacje lokalne, państwowe i prywatne³⁰.

Największą część programu RICOP stanowił podprogram „Finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw”, w ramach którego zrealizowano ponad połowę wszystkich projektów i stworzono 8400 nowych miejsc pracy. Na wypłatę rekompensat dla ok. 48 tys. osób spośród 54 tys. zwolnionych na skutek restrukturyzacji przedsiębiorstw objętych programem, przekazano 46,6 mln euro (prawie tysiąc euro na osobę). 12,5 tys. osób wzięło udział w bezpłatnych kursach doskonalenia zawodowego, lub pozwalających zdobyć nowy zawód³¹.

Zgodnie z podpisanym memorandum (30.12.1999 r.), program RICOP miał zostać zakończony 31 grudnia 2001 r. (podpisywanie kontraktów; do 31 grudnia 2002 r. miały być wypłacane pieniądze). W wyniku negocjacji prowadzonych w pierwszej połowie 2001 r. pomiędzy przedstawicielami władz rumuńskich i KE, 26 listopada 2001 r. zostało podpisane addendum³² do memorandum z 1999 r. Zakładało ono wydłużenie programu o dwanaście miesięcy. Ponadto, zgodnie z kolejnym addendum³³ zawartym 18 listopada 2003 r., o sześć miesięcy (do 30.06.2004 r.) został przedłużony okres

²⁶ 1999 Regular Report from the Commission on Romania's Progress Towards Accession, Brussels, 13.10.1999, s. 7.

²⁷ Memorandum de finanțare din 30.12.1999 dintre Guverul României și Comisia Europeană referitor la Programul RO 9904 pentru restructurarea întreprinderilor și reconversie profesională (RICOP), M.Of., Partea I, nr. 248/5.06.2000.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Bacău, Jassy, Neamt i Vaslui (Obszar 1 RICOP); Galați, Buzău i Brăila (Obszar 2 RICOP); Argeș, Dâmbovița i Teleorman (Obszar 3 RICOP); Dolj, Gorj, Olt, Vâlcea i Hunedoara (Obszar 4 RICOP); Brașov i Covasna (Obszar 5 RICOP).

³⁰ C. Pana, Programul RICOP, 8.12.2004, www.atac-online.ro.

³¹ Ibidem.

³² Addendum din 26.11.2001 la Memoradumul de finanțare RO9904, M.Of., Partea I, nr. 289/29.04.2002.

³³ Addendum din 18.11.2003 la Memoradumul de finanțare RO9904 – Restaurarea întreprinderilor și reconversie profesională (RICOP), M.OF., Partea I, nr. 88/31.01.2004.

wypłaty środków w ramach RO9904.03 „Aktywne środki zatrudniania pracowników” i RO9904.05 „Środki na zmniejszenie niekorzystnych dla społeczeństwa skutków restrukturyzacji przemysłowej”. Wypłacanie środków dla RO9904.06 „Pomoc techniczna” przedłużono o jedenaście miesięcy. 30 listopada 2004 r. oficjalnie zakończono program RICOP.

W ramach Programu Phare 2000 Rumunia otrzymała 255,62 mln euro³⁴. Fundusze zostały podzielone zgodnie z czterema głównymi priorytetami: wzmocnienie demokracji i zasad prawa (13 mln euro – m.in. rozwój społeczeństwa obywatelskiego, zmiany w systemie prawnym), rozwój rynku wewnętrznego (41 mln euro – m.in. zliberalizowanie sektora energetycznego), wypełnienie zobowiązań wynikających z *acquis communautaire* (73 mln euro – twinning, pomoc techniczna w rolnictwie, finansach publicznych, statystyce,) spójność gospodarcza i społeczna (88 mln euro – m.in. inwestycje w programach rozwoju regionalnego)³⁵.

13 mln euro zostało przeznaczonych na programy współpracy przygranicznej z Bułgarią (8 mln euro) i Węgrami (5 mln euro) oraz 22 mln euro na udział Rumunii w programach wspólnotowych³⁶. Rumunia nadal korzystała z pomocy TAIEX³⁷, uczestniczyła w programie, Małe i Średnie Przedsiębiorstwa, Save II³⁸, Leonardo da Vinci, Sokrates, w czterech programach dot. zdrowia publicznego (zwalczanie raka, zapobieganie AIDS, uzależnienia od narkotyków, promowanie zdrowia) oraz w nowych programach Kultura 2000 i Life III³⁹.

W związku ze wzrostem bezzwrotnej pomocy, w celu przygotowania akcesji Rumunii do Unii Europejskiej, w 2000 r. położono akcent na lepsze wykorzystanie funduszy. Służyć temu miał Program Przygotowania Projektów (*Project Preparation Facility, Facilitatea de Pregătire a Proiectelor, PPF*), przeznaczony w szczególności dla instytucji, mogących korzystać z pieniędzy Phare. Środki – po raz pierwszy z Phare 2001 r. – mogły być wykorzystywane na finansowanie kursów i krótkoterminowej pomocy technicznej niezbędnej do opracowania dokumentacji oraz zakresu kompetencji.

W 2001 r. kwota przyznana Rumunii w ramach całego programu Phare wzrosła do 286,69 mln euro. 248,89 mln euro przeznaczono na Krajowy Program Phare, w tym 21,44 mln euro na programy wspólnotowe. 24,8 mln euro wyniosła dodatkowa pomoc przeznaczona na inwestycje, 13 mln euro pochłonęła współpraca w obszarach przygra-

³⁴ *Info 2001*, Ministerul Integrării Europene, București (brak daty wydania), s. 30.

³⁵ *2000 Regular Report from the Commission on Romania's Progress Towards Accession*, Brussels, 8.11.2000, s. 9.

³⁶ *Ibidem*, s. 9.

³⁷ *Technical Assistance Information Exchange Office – pl. Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej*, ma na celu udzielanie informacji i ekspertyz dotyczących całego *acquis*. TAIEX dostarcza ekspertów do szkoleń tematycznych oraz w zakresie przekładu, organizując warsztaty i seminaria poświęcone wprowadzaniu *acquis*.

³⁸ Program wspólnotowy mający na celu promowanie i rozwój racjonalnego wykorzystania energii.

³⁹ „LIFE third Countries”: wsparcie techniczne dla krajów znajdujących się poza Unią dające możliwość ingerencji w ochronę środowiska tych państw, a także współpracę z instytucjami rządowymi i pozarządowymi w celu dyskusowania wspólnej polityki ochrony środowiska.

nicznych z Bułgarią⁴⁰ (8 mln euro) i Węgrami⁴¹ (5 mln euro)⁴². Podpisanie dokumentów w sprawie finansowania projektów⁴³ miało miejsce 4 grudnia 2001 r., w siedzibie Ministerstwa Integracji Europejskiej w Bukareszcie.

Zgodnie z nowym schematem nadzoru i oceny, utworzono Mieszany Komitet Nadzoru (*Joint Monitoring Committee, JMC*). Tworzyli go przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Integracji Europejskiej i Ministerstwa Finansów Publicznych – Departament Funduszu Krajowego oraz osiem Sektorowych Podkomitetów Nadzoru (*Sectorial Monitoring Sub-Committees, SMSC*)⁴⁴. Na szczeblu regionalnym projekty nadzorowały agencje rozwoju regionalnego, a 5% projektów dodatkowo monitorowało Ministerstwo Rozwoju i Prognozy⁴⁵.

W ramach Phare 2001 zrealizowano osiemnaście projektów twinningowych, w tym sześć tzw. *Twinning-Light*, o łącznym budżecie 12,3 mln euro⁴⁶.

W 2002 r. z budżetu Phare Rumunia otrzymała 278,5 mln euro, z czego 265,5 mln euro na program narodowy⁴⁷ i 13 mln euro na programy w ramach współpracy transgranicznej z Węgrami – 5 mln euro⁴⁸ i Bułgarią – 8 mln euro⁴⁹. Dodatkowe 0,5 mln euro otrzymała na Program horyzontalny bezpieczeństwo nuklearne⁵⁰.

⁴⁰ Szerzej na temat projektów realizowanych wspólnie przez Rumunię i Bułgarię w ramach programu Phare w latach 2001–2003 zobacz: *Programele Phare de cooperare transfrontalieră România-Bulgaria 2001–2003 (Phare CBC RO-BG 2001–2003)*, Comunicate și informații de presă, 11.11.2004, www.gov.ro.

⁴¹ Szerzej na temat projektów realizowanych wspólnie przez Rumunię i Węgry w ramach programu Phare w latach 2001–2003 zobacz: *Programele Phare de cooperare transfrontalieră România-Ungaria 2001–2003 (Phare CBC RO-HU 2001–2003)*, Comunicate și informații de presă, 11.11.2004, www.gov.ro.

⁴² *Info 2001*, op. cit. s. 33.

⁴³ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2001 (RO 0104-RO 0109) din 4.12.2001*, M.Of., Partea I, nr. 634/28.08.2002; *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Facilitatea suplimentară pentru investiții 2001 (partea a doua) – RO 010 din 4.12.2001*, M.Of., Partea I, nr. 618/21.08.2002; *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul Phare 2001 de cooperare transfrontalieră dintre România și Bulgaria – RO 010 din 4.12.2001*, M.Of., Partea I, nr. 616/21.08.2002; *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul Phare 2001 de cooperare transfrontalieră dintre România și Ungaria – RO 010 din 4.12.2001*, M.Of., Partea I, nr. 620/22.08.2002.

⁴⁴ 1. Spójność gospodarcza i społeczna; 2. Wzmocnienie administracji – funkcja publiczna i finanse publiczne; 3. Usługi finansowe i rynek wewnętrzny; 4. Środowisko; 5. Transport; 6. Sprawiedliwość, sprawy wewnętrzne, kontrola granic; 7. Sektor społeczny, zdrowie, edukacja, kultura i mniejszości narodowe; 8. Rolnictwo i rozwój wsi.

⁴⁵ *Investițiile și responsabilizarea administrației publice*, studiu realizat în cadrul proiectului *Harta actorilor și problemelor aderării României la Uniunea Europeană*, Institutul pentru Politici Publice, București 2002, s. 18.

⁴⁶ Szczegóły patrz: *Info 2001*, op. cit., s. 54–55.

⁴⁷ *Info 2002*, Ministerul Integrării Europene, București (brak daty wydania), s. 35.

⁴⁸ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul Phare 2002 de cooperare transfrontalieră dintre România și Ungaria din 11.12.2002*, M.Of., Partea I, nr. 595/21.08.2003.

⁴⁹ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul Phare 2002 de cooperare transfrontalieră dintre România și Bulgaria din 11.12.2002*, M.Of., Partea I, nr. 598/22.08.2003.

⁵⁰ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul orizontal pentru asistență comunitară în domeniul securității nucleare pentru anul 2002 pentru România din 23.01.2003*, M.Of., Partea I, nr. 612/29.08.2003.

25 lipca 2002 r. Komitet Zarządzania Phare (*Comitetul de Gestiune Phare*) zaaprobował finansowanie następujących podprogramów:

- „Kryteria polityczne” (19 mln euro) – szczególny nacisk położono na ochronę praw dziecka (projekt 2002/000-586.01.01 „Najpierw dzieci”, 13 mln euro) i mniejszości narodowych (2002/000-586.01.02 „Pomoc na rzecz narodowej strategii poprawy sytuacji Romów”, 6 mln euro)⁵¹;
- „Kryteria ekonomiczne” (2,5 mln euro) – projekt 2002/000-586.02.01 wdrożenie planu restrukturyzacji Kasy Oszczędności (*Casa de Economii și Consemnațiuni*, CEC);
- „Wzmocnienie zdolności administracyjnych” (33,55 mln euro) – 5 projektów z zakresu: przygotowania do akcesji, rozwoju administracji lokalnej i finansów (w tym projekt 2002/000-586.03.03 – „Kontynuacja wzmocnienia instytucjonalnego Rumuńskiej Najwyższej Izby Kontroli (*Curtea de Conturi a României*) 2,10 mln euro);
- „Wypełnienie zobowiązań związanych z przyjęciem dorobku wspólnotowego” (83,737 mln euro) – projektów z dziedziny rynku wewnętrznego (nadzór nad ubezpieczeniami), konkurencji, unii celnej, ochrony konsumentów, rynku pracy, rolnictwa, energii, transportu, zdrowia, środowiska oraz sprawiedliwości i spraw wewnętrznych;
- „Spójność Społeczna i Gospodarcza” (106,564 mln euro) – stworzenie ram instytucjonalnych dla wspierania polityki rozwoju regionalnego, reformy szkolnictwa zawodowego oraz przygotowania projektów (20 mln euro) oraz inwestycje w dziedzinie szkolnictwa i przysposobienia zawodowego, infrastruktury regionalnej i lokalnej oraz pomocy technicznej przy wybieraniu, monitorowaniu i ocenie projektów;
- „Programy wspólnotowe” (20,149 mln euro): udział w programach wspólnotowych (2002/000-586.06.01) 17,149 mln euro oraz wsparcie dla uczestników Erasmusa i Comeniusa (2002/000-586.06.02) 3 mln euro⁵².

Lepsze zarządzanie przez rumuńską administrację pieniędzmi przyznanymi w ramach bezzwrotnej pomocy, było jednym z warunków przyznania większych środków w ramach programu Phare. Zgodnie z Memorandum Finansowym Phare 2002, Ministerstwo Integracji Europejskiej przygotowało i przesłało w marcu 2003 r. *Raport dotyczący postępów dokonanych w implementacji Strategicznego Planu Działania na rzecz poprawy systemów administracyjnych i zarządzania wdrażania programów finansowanych z bezzwrotnych funduszy Unii Europejskiej*.

Strategiczny Plan Działania na rzecz poprawy systemów administracyjnych i zarządzania wdrażania programów finansowanych z bezzwrotnych funduszy Unii Europejskiej został opracowany w celu poprawy – na szczeblu administracji centralnej – struktur instytucjonalnych, zarządzających funduszami wspólnotowymi przyznanymi w ramach programów Phare 2000 i 2001. W związku z przygotowaniem do przyjęcia nowego systemu zarządzania funduszami – EDIS (*Extender Decentralisation Implementation, Sistem Extins de Implementare Descentralizatã, Rozszerzony Zdecen-*

⁵¹ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2002 (2002/000-586.01 – 2002/000-586.06) din 11.12.2002, 1. Obiective și descriere, Anexa nr. 2 Dispoziții Speciale (anexa C), M.Of., Partea I, nr. 604/26.08.2003.*

⁵² *Ibidem.*

tralizowany System Wdrażania), z uwagi na zbliżający się termin akcesji Rumunii do Unii Europejskiej, wprowadzono nowy sposób klasyfikowania projektów i rozdzielania środków.

W zależności od ważności i pilności rozwiązania problemu, którego dotyczyły, działaniom został nadany stopień priorytetowości:

- Działania uznawane za bardzo ważne składały się na „program działań natychmiastowych”. Czas przewidziany na ich implementację upływał z końcem roku 2002;
- Działania średnioterminowe były zorientowane na implementację EDIS i reformy systemu administracji publicznej, w sposób szczególny, w dziedzinie programowania i monitorowania funduszy UE. Działania te były realizowane w latach 2003–2004.

W *Raporcie* przeanalizowano stan wypełnienia zadań przewidzianych w *Strategicznym Planie Działania na rzecz poprawy systemów administracyjnych i zarządzania wdrażania programów finansowanych z bezzwrotnych funduszy Unii Europejskiej* oraz ustalono zaktualizowany kalendarz środków, które musiały zostać podjęte w najbliższym czasie, tak aby zwiększyć wydajność zarządzania funduszami Phare.

Phare 2003 opiewał na sumę 285,945 mln euro – 265,5 mln to program narodowy⁵³, 11 mln miało wspomóc programy współpracy transgranicznej z Węgrami i Bułgarią, 6,56 mln na Inicjatywę dla Granicy Zewnętrznej (*Inițiativa pentru Frontiera Externă*, ang. *The External Border Initiative – EBI*)⁵⁴ oraz 2,885 mln euro na Program horyzontalny bezpieczeństwo nuklearne⁵⁵. W ramach narodowego Programu Phare 2003 zostały sfinansowane następujące podprogramy i projekty:

- „Kryteria polityczne” (34,9 mln euro) – 5 projektów z dziedziny: ochrony praw dziecka (kontynuacja projektu „Najpierw dzieci” (Phare 2003/005-551.01.01; 11,5 mln euro), dostępu do szkolnictwa, walki z dyskryminacją, ochrony osób niepełnosprawnych oraz społeczeństwa obywatelskiego;
- „Kryteria ekonomiczne” (11,4 mln euro) – wdrożenie systemu ewidencji nieruchomości (systemu katastralnego) – 5,6 mln euro, wzmocnienie Narodowego Banku Rumunii w dziedzinach związanych z dorobkiem prawnym UE – 4 mln euro, umocnienie zdolności analitycznych i przewidywań makroekonomicznych Narodowej Komisji Prognozy (*Comisia Națională de Prognoză*) – 1,8 mln euro;
- „Wzmocnienie zdolności administracyjnych” (27,395 mln euro) – 4 projekty z zakresu: reformy administracji publicznej, wzmocnienie zdolności administracyjnej Parlamentu Rumunii, wsparcie Ministerstwa Finansów Publicznych we wdrażaniu strategii informacyjnej, rozwój zdolności zarządzania i monitorowania unijnych funduszy przedakcesyjnych;
- „Wypełnienie zobowiązań związanych z przyjęciem dorobku wspólnotowego” (56,4 mln euro) – 18 projektów z dziedziny: rolnictwa, energii, transportu, statystyki,

⁵³ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2003 pentru România din 2.12.2003*, M.Of., Partea I, nr. 551 (bis)/21.06.2004.

⁵⁴ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul „Inițiativa Granițe Externe 2003 pentru România” (numărul 2003/005-778)*, semnat la București la 19 decembrie 2003, M.Of., Partea I, nr. 1282/30.12.2004.

⁵⁵ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul 2003 pentru sprijin comunitar în domeniul securității nucleare pentru România (numărul 2003/5812.06)*, semnat la București la 16 ianuarie 2004, M.OF., Partea I, nr. 1273/30.12.2004.

- polityki socjalnej, zdrowia i ochrony środowiska, unii celnej, telekomunikacji, walki z korupcją i zorganizowaną przestępczością;
- „Spójność Społeczna i Gospodarcza” (112,05 mln euro) – „Stworzenie ram instytucjonalnych dla spójności społecznej i gospodarczej – Pomoc techniczna” (Phare 2003/005-551.05.01; 13,1 mln euro), „Stworzenie ram instytucjonalnych dla spójności społecznej i gospodarczej – Twinning” (Phare 2003/005-551.05.02; 6,4 mln euro), „Inwestycje w dziedzinie Spójności Społecznej i Gospodarczej” (Phare 2003/005-551.05.03; 92,505 mln euro);
 - „Programy wspólnotowe” (23,4 mln euro): udział w programach wspólnotowych oraz wsparcie dla uczestników programu Sokrates II⁵⁶.

W ramach współpracy transgranicznej z Węgrami 3 mln euro zostały przeznaczone na wspólne projekty mające na celu ochronę środowiska, rozwój współpracy gospodarczej oraz społecznej⁵⁷. 8 mln euro przeznaczonych na wspólne projekty z Bułgarią wykorzystano na poprawę stanu infrastruktury drogowej, ochronę środowiska i współpracę gospodarczą⁵⁸.

Począwszy od 2004 r. wprowadzona została zasada programowania wieloletniego. Pozwoliło to na wdrażanie dłuższych strategii i potraktowanie ostatnich lat przed akcesją jako spójnej całości. Ponieważ środki z funduszu Phare, choć znaczące, nie były wystarczające do pokrycia wszystkich działań niezbędnych w procesie integracji, konieczne było wskazanie obszarów priorytetowych, do których w głównej mierze została skierowana pomoc unijna. Na podstawie harmonogramu działań oraz zobowiązań podjętych w trakcie negocjacji, rząd Rumunii we współpracy z Komisją uznał za priorytetowe sektory: rolnictwo, reforma sądownictwa, kontrola granic, reforma administracji publicznej, mniejszości, finanse publiczne, ochrona środowiska oraz spójność ekonomiczna i społeczna. Dla każdego została opracowana strategia i program wieloletni 2004–2006, z planem finansowania konkretnych propozycji, zatwierdzanych corocznie przez Komisję Europejską. Wraz ze zmianą zasady, Unia Europejska zatwierdziła także znaczący wzrost funduszy dla Rumunii – środki przyznane w ramach Phare 2004 wyniosły do 405,3 mln euro. Memorandum w tej sprawie zostało podpisane 21 grudnia 2004 r.⁵⁹ Także 21 grudnia 2004 r. podpisano memorandum Programu Phare horyzontalnego w sprawie bezpieczeństwa nuklearnego, poprzez które przyznano Rumunii 1,959 mln euro⁶⁰.

⁵⁶ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2003 pentru România din 2.12.2003, 1. Obiective și descriere, Dispoziții Speciale (Anexa C), M.Of., Partea I, nr. 551 (bis)/21.06.2004.*

⁵⁷ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul de cooperare transfrontalieră între Ungaria și România pentru anul 2003 (numărul 2003/005-702), semnat la București la 2 decembrie 2003, M.Of., Partea I, nr. 1275/30.12.2004.*

⁵⁸ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul de cooperare transfrontalieră între Bulgaria și România pentru anul 2003 (numărul 2003/005-701), semnat la București la 2 decembrie 2003, M.Of., Partea I, nr. 1275/30.12.2004.*

⁵⁹ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2004 pentru România, semnat la București la 21 decembrie 2004, M.Of., Partea I, nr. 940 (bis)/21.10.2005.*

⁶⁰ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul 2004 pentru sprijin comunitar în domeniul securității nucleare pentru România, M.Of., Partea I, nr. 1162 (bis)/21.12.2005.*

Ustalono, iż ok. 80% pieniędzy z funduszu narodowego Phare 2004 będzie przeznaczonych na programy wieloletnie, co zapewni realizację działań przewidzianych w strategiach sektorów priorytetowych, a pozostałe 20% zostanie wykorzystane na projekty roczne, z innych dziedzin.

Podział funduszy z Programu Narodowego Phare 2004 był następujący:

- „Kryteria polityczne” (50 mln euro) – 7 projektów z dziedziny: reformy administracji publicznej i sądownictwa, ochrony praw mniejszości (programy wieloletnie), społeczeństwa obywatelskiego, umocnienie walki z korupcją, poprawy warunków w zakładach karnych i więzieniach oraz poprawy działalności policji⁶¹;
- „Kryteria ekonomiczne” (4,45 mln euro) – kontynuacja projektu wdrożenie systemu ewidencji nieruchomości (systemu katastralnego);
- „Wypełnienie zobowiązań związanych z przyjęciem dorobku wspólnotowego” (155,43 mln euro) – 15 projektów w tym 4 wieloletnie: kontrola graniczna, sektor finansów publicznych, rolnictwo, ochrona środowiska oraz roczne: poprawa systemu ubezpieczeń społecznych pracowników migrujących, wdrożenie systemu INTRASTAT, dostosowanie przepisów z dziedziny ochrony zdrowia i bezpieczeństwa zatrudnienia w małych i średnich przedsiębiorstwach, poprawa wydajności rumuńskiego systemu transfuzji krwi, wzmocnienie sektora energetycznego, zapobieganie narkomanii, walka z przestępczością zorganizowaną, poprawa działalności instytucji odpowiedzialnych za polityką migracyjną i azylową, implementacja przepisów dot. bezpieczeństwa dróg i pomoc w restrukturyzacji linii kolejowych, wzmocnienie sektora audiowizualnego;
- „Spójność Społeczna i Gospodarcza” (160,1 mln euro) – poprawa infrastruktury, ochrona środowiska, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa dostępu do edukacji (Phare 2004/016-772.04.01), rozwój zasobów ludzkich i włączenie społeczne (Phare 2004/016-772.04.02) oraz poprawa zarządzania funduszami strukturalnymi (Phare 2004/016-772.04.03);
- „Ułatwienie działań specjalnych” (11,22 mln euro) – wsparcie struktur zaangażowanych w rozdzielanie funduszy unijnych, pomoc dla Rumunii na udział w inicjatywach wspólnotowych;
- „Programy i agencje wspólnotowe oraz wsparcie dla beneficjentów końcowych” (24,1 mln euro): udział w programach wspólnotowych oraz wsparcie dla uczestników programu Sokrates II, Erasmus, Comenius 2,2C, Arion⁶².

W przeciwieństwie do lat poprzednich został opracowany tylko jeden dokument, z pięcioma programami, dotyczącymi współpracy granicznej. Zgodnie z założeniami memorandum podpisanego 8 kwietnia 2005 r., Rumunia mogła otrzymać maksymalnie 8 mln euro na projekty realizowane wspólnie z Bułgarią i 5 mln euro na programy opracowane w Węgrami. Ponadto przeznaczono 5 mln euro na współpracę z Republiką Mołdowy, 6 mln euro na wspólne działania z Ukrainą oraz 4 mln euro z Serbią i Czarnogorą⁶³.

⁶¹ *Memorandum de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2004 pentru România, semnat la București la 21 decembrie 2004, I. Obiective și priorități, Dispoziții Speciale (Anexa C), M.Of., Partea I, nr. 940 (bis)/21.10.2005.*

⁶² *Ibidem.*

⁶³ *Memorandum de finanțare din 8.04.2005 referitor la Programele Phare de Cooperare Transfrontalieră 2004 ale României, M.Of., Partea I, nr. 1159/21.12.2005.*

27 lipca 2006 r. zostało podpisane porozumienie w sprawie funduszu Phare 2005. Podobnie jak to miało miejsce w roku 2004, został wprowadzony podział na programy wieloletnie dla ośmiu sektorów priorytetowych oraz roczne. Również wzorem roku 2004, na programy wieloletnie zostało przeznaczonych ok. 80% środków, z czego 40% na spójność ekonomiczną i społeczną⁶⁴.

W ramach programu narodowego Phare 2005 Rumunia początkowo otrzymała 372,29 mln euro⁶⁵. Jednak z uwagi na katastrofalne powodzie, które miały miejsce w 2005 r. Komisja postanowiła przeznaczyć dodatkowo 24,6 mln euro na odbudowę zniszczonej przez wodę infrastruktury oraz zapobieganie podobnym wypadkom w przyszłości⁶⁶.

Podział środków programu narodowego Phare 2005 przedstawiał się następująco:

- „Kryteria polityczne” (44,59 mln euro) – 4 projekty dot.: reformy administracji publicznej, ochrony praw mniejszości i reformy wymiaru sprawiedliwości (programy wieloletnie) oraz społeczeństwa obywatelskiego;
- „Wypełnienie zobowiązań związanych z przyjęciem dorobku wspólnotowego” (136,69 mln euro) – 10 projektów w tym 4 wieloletnie: sektor finansów publicznych, rolnictwo, ochrona środowiska, kontrola graniczna oraz poprawa ochrony praw autorskich, poprawa działania Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i Państwowej Komisji Wartości Ruchomych, statystyka, wzmocnienie sektora energetycznego, poprawa bezpieczeństwa i jakości usług transportowych;
- „Spójność Społeczna i Gospodarcza” (175 mln euro) – poprawa infrastruktury, ochrona środowiska, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa dostępu do edukacji, rozwój zasobów ludzkich i włączenie społeczne oraz poprawa zarządzania funduszami strukturalnymi;
- „Działania specjalne” (16,01 mln euro) – pomoc dla instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie funduszami unijnymi oraz wsparcie strategii oceniającej⁶⁷.

Osobne porozumienie zostało podpisane w sprawie podprogramu 6 – „Programy i agencje wspólnotowe oraz wsparcie dla beneficjentów końcowych”, na który Komisja Europejska przeznaczyła 24,61 mln euro, z czego 21,11 mln euro na udział w programach wspólnotowych, a 3,5 mln euro na wsparcie beneficjentów końcowych⁶⁸.

Podział 34 mln euro przekazanych Rumunii na projekty związane ze współpracą graniczną w ramach programu Phare 2005, był następujący: współpraca z Bułgarią – 8 mln, z Węgrami – 5 mln, program sąsiedztwa z Mołdawią 7 mln, z Serbią 5 mln oraz

⁶⁴ *Raport asupra progreselor înregistrate în pregătirea pentru aderarea la Uniunea Europeană în perioada septembrie 2004- iunie 2005*, Guvernul României, București 2005.

⁶⁵ *Ordin nr. 282 din 30.05.2007 pentru publicarea Acordului de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul Național Phare 2005*, M.Of., Partea I nr. 458/6.07.2007.

⁶⁶ *Acord de finanțare din 18.05.2006 între Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul de sprijin comunitar Phare 2005 privind măsurile de reabilitare a pagubelor produse de inundații și de prevenire a efectelor unor astfel de evenimente*, M.Of., Partea I nr. 686 (bis)/10.08.2006.

⁶⁷ *Ordin nr. 282 din 30.05.2007...*, op. cit., Anexă.

⁶⁸ *Acord de finanțare din 28.04.2006 între Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul național Phare 2005 – Subprogramul 6 – Programe și agenții comunitare și sprijin pentru beneficiarii finali*, M.Of., Partea I nr. 686 (bis)/10.08.2006.

9 mln z Ukrainą⁶⁹. Memorandum w tej sprawie zostało podpisane w Bukareszcie, 16 sierpnia 2006 r.

W ostatnim roku przed akcesją pomoc finansowa przyznana Rumunii w ramach Programu Phare 2006 wyniosła: 408,63 mln euro – program narodowy⁷⁰ oraz 7,68 mln euro – wsparcie w dziedzinie bezpieczeństwa nuklearnego⁷¹.

Środki z programu narodowego zostały podzielone w następujący sposób:

- „Kryteria polityczne” (57,9 mln euro) – wieloletnie projekt dotyczący rozwoju demokracji, praw człowieka i ochrony mniejszości narodowych (15,5 mln euro), reformy administracji publicznej (14 mln euro) i reformy wymiaru sprawiedliwości (20 mln euro) oraz projekty z zakresu: społeczeństwa obywatelskiego (6 mln euro) i walki z korupcją (2,4 mln euro)⁷²;
- „Kryteria ekonomiczne” (8,02 mln euro) – rozwój systemu katastralnego (4,32 mln), wsparcie horyzontalne dla przemysłu przyznane rumuńskim przedsiębiorstwom w celu spełnienia wymagań rynku europejskiego (3,7 mln euro);
- „Wypełnienie zobowiązań związanych z przyjęciem dorobku wspólnotowego” (140,33 mln) – projekty wieloletnie: sektor finansów publicznych (18,9 mln euro), rolnictwo (26,4 mln euro), ochrona środowiska (24,18 mln euro) oraz kontrola graniczna (36,56 mln euro). Ponadto projekty z dziedziny: poprawy konkurencyjności (1,5 mln euro), poprawa ochrony praw autorskich (1,5 mln euro), poprawy działania Komisji Nadzoru Ubezpieczeń (1 mln euro) i Państwowej Komisji Wartości Ruchomych (1,5 mln euro), przyjęcie nowych wymagań w statystyce (1,84 mln euro), poprawa bezpieczeństwa i jakości usług transportowych (8,02 mln euro), ochrona zdrowia (9,38 mln euro), poprawa współpracy pomiędzy instytucjami do walki z narkotykami (1,15 mln euro), wzrost operacyjności Rumuńskiej Żandarmerii (1 mln euro), poprawa polityki azylowej i migracyjnej (1 mln euro), przyjęcie *intelligence led policing* w zakresie przestępczości zorganizowanej (2,4 mln euro), rozwój systemu instytucyjnego do zapobiegania i zwalczania zjawiska prania pieniędzy (1 mln euro), poprawa działania Krajowego Urzędu ds. Uregulowań w Łączności (*Autoritatea Națională de Reglementare în Comunicații, ANRC*) (1,5 mln euro), stworzenie centralnego systemu zarządzania ruchomymi dobrami kultury (1,5 mln euro);
- „Spójność Społeczna i Gospodarcza” (187,01 mln euro) – poprawa infrastruktury, ochrona środowiska, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw oraz poprawa dostępu do edukacji (142,85 mln euro), rozwój zasobów ludzkich i włączenie społeczne (25,77 mln euro) oraz rozwój zdolności zarządzania funduszami strukturalnymi (18,39 mln euro);

⁶⁹ 34 de milioane de Euro pentru proiecte de cooperare tranfrontalieră în România, Comunicate și informații de presă, 16.08.2006, www.gov.ro.

⁷⁰ Ordin nr. 567 din 26.02.2008 pentru publicarea Acordului de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul Phare Național 2006 pentru România, M.Of., Partea I, nr. 306/18.04.2008.

⁷¹ Ordin nr. 1725 din 30.05.2008 pentru publicarea Acordului de finanțare dintre Guvernul României și Comisia Europeană referitor la Programul 2006 de sprijin comunitar în domeniul securității nucleare pentru România, M.Of., Partea I, nr. 494/2.07.2008.

⁷² Ordin nr. 567 din 26.02.2008..., op. cit., Anexă.

– „Działania specjalne” (15,37 mln euro) – pomoc w zarządzaniu funduszami unijnymi⁷³.

14 grudnia 2006 r. Komisja Europejska podjęła decyzję o przejściu do Rozszerzonego Zdecentralizowanego Systemu Wdrażania (EDIS) w zarządzaniu funduszami Phare. Rumunia była pierwszym krajem, który przejął kontrolę nad wyborem, licytacjami i kontraktowaniem projektów przed przystąpieniem do Unii Europejskiej⁷⁴.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Szerzej zobacz: *Comisia Europeană a aprobat gestionarea descentralizată a programului PHARE în România*, Comunicate și informații de presă, 15.12.2006, www.gov.ro.